

מסורת הש"ס

(א) [י"ל והתנא] (ב) [שבת 5 דה סב, א, ג] [בכרית מ: ד] [תוספתא ספ"א] (ד) [לקמן כה, א] [תוספתא ספ"א ע"ש, א] (ה) [י"ל והתנא] (ו) [לעיל ט, ט] [ויקרא יט, י] [ספרי דברים טו, ג] [בספרי שלפניו שם] איתא כגות שות וכן ייט שם במס' אכל גי' העיר שם בשבועות כגות שבע, ט [שם אית' שות]

תורה אור השלם

1. לא תקלל תרש ולפני עור לא תתן מכשל וקראת פאולוקי אני ידוקה: דברים יב ו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלפי מפקדין וכו' מכשול הוא דכן נח: (ב) ד"ה אלפי וכו' דמקטרי לא: (ג) תוס' ד"ה תרנגולין: ג"כ עין במ"ש המוס' במסכת נדה דף סב ע"א בד"ה כל שאין לו עיקר:

לעני רש"י

גלג"ט. בלוט"א. קמפריש"א. [קומפריש"א]. משה.

מוסף רש"י

כל שיש לו עיקר. שרש שמנו חי (נדה סב). שנסח בחרן, ולפי דמי תרנגול דגריסין במס' ע"ז דבר שאין לו שרש הוא ולא כמו שמפרשין אותו ספ"א (שבת ז, א) אלפני דלפני לא מפקדין. כלומר לכלי האי לא חישין (קעמן כא).

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה יד.

עין משפט
נר מצוה

א (מ"י פ"ז מהל' שמיטה ויובל ה' יג):
ב (טו"ט ע"ד ס' קנא סעף א:

רבינו חננאל

כוכבים. לבונה פירוש לבונה וזה אסור למכור לעובדי כוכבים מפני שמקטריין אותה לעבודת כוכבים: תנא מכולן מוכרין לתן חבילה פי' לסחורה וכמה היא חבילה פירש ר' יהודה בן בתירא אין חבילה פחותה משלישת מגין. ומקשי דילמא אזיל האי תגרא דבון שלשת מגין ומזבין לאחרני ומקטרי ופרקי כי מפקדין משום ולפני עור לא תתן מכשול דלא למיזבן לתנהו דמקטרי אבל לפני דלפני לא מפקדין: ותרגול לבן, אוקימנא בזמן שאומר העובד כוכבים מי מוכר לי תרגול לבן אבל אם אמר לבנים או שחורים בכלל ואפי' (א) אמר לו. תניא נמי הכי אמר ר' יהודה בזמן שאמר לו תרגול לבן אבל אמר זה וזה מותר ואפי' אמר תרגול לבן זה, ואם יש לו חולה בתוך ביתו מותר. ועובד כוכבים שעשה משה לבנו אותו היום ואותו האיש אסור ופרקי ר' נחמן בריה דרב משרשיא בטוויג. ומקשי ממתני' דתנן ושאר כל הדברים סתמן מותר ופירושן אסור

(א) פי' רצונו הוא כפירוש ר"י במס' ד"ה כגון ומיהו זה לר"י אכל לת"ק אסור וי"ע:

תורניתא (ג) פ"ה מין ארו כדאמר' צר"ה (כ). וס' צעשרה מיני ארזים שטה תורניתא וקשיא דבסמוך פריך מההיא וכל שאין לו עיקר ופ"ה שאין לו עיקר מתקיים בדרך צימות הגשמים ואי תורניתא ארו הוא הא יש לו עיקר מתקיים ועוד קשיא לפירושו הרי מצוה דלא לה עיקר צימות הגשמים ויש לה שציעות ועוד קשיא אי תורניתא אילן הוא תורניתא הוא דלא מוזנין הא שאר אילנות מוזנין והא תנן (לקמן יט): אין מוכרין להם במחזור לקרקע דהכי דייק לקמן גבי דקל טז לכך פרי' דתרי גוונא תורניתא מינה וההיא דהכא הוא מין אדמה כעין כביתא פי' גפנית שאין לה עיקר שורש בקרקע לא צימות החמה ולא צימות הגשמים אבל מצוה יש לה עיקר צימות החמה ומשום הכי פריך עלה מההיא דשציעות וכה"ג פריך בשבת פרק ר"ע (דף 5). גבי כביתא וגם רש"י פירש שם כן שמתניתא דהכא כעין כביתא: **בנות** שוה. לכאורה משמע דפירי גרוע הוא מדהוסיפו עליהם אבל מעיקרא לא הוו נהגו זהו שציעות וכן משמע צריש מס' דמאי (פ"ה) דלא נחשדו עליהם עמי הארץ דתנן הקלין שצדמאי השיתין והרמין ועוזרין וצנות שום וקשיא דבפ"ק דשבועות (דף יג: וס' ד"ה כצנות) אמר גבי מותרות קין למזבח כצנות י' שבע לאדם שאוכלין אותם צקנות סעודה אלמא חשבות נינהו וצנות שבע הם צנות שום כדאיתא בצראשית רבה (פט"ו) תאנים שאלל אדם הראשון איכא דקרו להו צנות שום לפי שגרמו שום לאדם ואיכא דקרו להו צנות י' שבע שגרמו שבע אצילות לאדם ובפרק ד' נדרים (מדרס דף כו). נמי גבי הנודר מן הכללה והיו צה צנות שבע ואמר אילו הייתי יודע שצנות שבע צמחה הייתי אומר תאנים שחורות ולצנות אסורות וצנות שבע מותרות מכל המי משמע דצנות שבע חשבים י"ל דודאי צנות שום פרי חשבו הוא ומה שלא נחשדו עמי הארץ עליהם היינו מפני שיש מהם הדיקה והוא מין פרי הגדל ציערים כמו עוזרין דחשיב צהדיהו גבי קליס שצדמאי לפי שמהי להם מן ההפקר לא נחשדו שלא לעשר הגדל סביב גנומיהם וסביב פרדסותיהן ולא מפני שהוא גרוע ולגבי שציעות מעיקרא סבור כיון שאין נגמרים צננה שגממתיים זה כדאמרין (ר"ה דף טו:). צנות שום שציעות שלהן שניה לפי שעושות לשלש שנים הוי סברי דלא שייך למחל

זהו לא צמר חטטה ולא צמר לקיטה ולצפוף הלכו בו אחר חטטה וזהו דין שציעות שלו צננה שניה של שמיטה אכן קשיא דהכא קא מפרש תלמודא צנות שום תאני חיותא וכן בפרק כ"ד מברכין (בכרית דף מ:). ובפ' ארבעה נדרים שהבאתי משמע דאינם לא תאנים שחורות ולא תאנים לצנות וי"ל דג' מיני תאנים הם שחורות ולצנות הם סתם תאנים וצנות שום ומאותם צנות שום יש מהם רעות ויש מהם טובות וצרעות מיירי הכא ובמסכת דמאי ולכן קורא אותם צנות שום שחולה הקלקלה במקולקל אע"פ שמהם לא אכל אדם כי אם מן הטובות והם אותם צנות שבע דמיירי זהו בשבועות ובנדרים זהו לא צמר חטטה דגרס הכא גבי שציעות מוסקסין צנות שום ולא גרס וצנות שום והוא מין צנות שום ולא צנות שום ממנו ואותו פרי הוא גרוע ומציא ראייה מפ"ק דבכורות (דף טו. וס') דאמרין התם הארי והדוב והגמל והצדללם עיבורין ג' שנים וכנגדן צאלין צנות שום נחש ז' שנים ולאחריו רשע לא מנינו חזר וי"א מוסקסין צנות שום ופירש"י שם שהוא מין צנות שום ולא צנות שום ממנו: **פירי דארוז**. פ"ה גלגולין והוא מאכל חזירים ורש"י צ"ל פירי פירות אילן שקורין פין ויש בו גרעיין ואינו ראוי לאכילה וניחא כי גס במס' ר"ה (דף כה. וס') פירש"י תורניתא פין וס' מדבר בגוף הארץ וכלן בפירות והאי דקאמר צב"ב (דף פ: וס' ד"ה מה) ארו אינו עושה פירות דאי ארו ששמו ארו אינו עושה פירות זה שמו שטה: **בגון דאמר** זה וזה. פרש"י שאמר תרגול לבן ושחור למי ור"י אומר דמיירי כגון שיש ציד הישראל הרבה תרגוליים לצנים ושחורים וקאמר זה וזה והכי משמע בסמוך דקאמר אימתי בזמן שאמר תרגול זה לבן משמע דקמיה קאי ורש"י פירש דזה לא דוקא: ויהיב

תורניתא. מין ארו והיא שטה כדאמר צר"ה (דף כה:). **הוסיפו עליהן**. לענין שציעות: **כל שאין לו עיקר**. להתקיים בדרך צימות הגשמים כגון קישואין ודילועין וכיוצא בהן: **אין לו שציעות**. ומותר לעשות מהן סחורה ואינו מצוה להפקירן: **פירי דארוז**. גלג"ט: **בפטוטרותיהן שנו**. פטוטרות דמתני' לאו מין הוא כדפי' נפשיה אלא ה"ק אין מוכרין להן כל אלו אילטרובלין וצנות שום צעוקציהן לפי שמולין אותן צפני עבודת כוכבים ודרכן לעובדן ככך: **לצונה וזה**. מין לצונה היא: **שלשה מגין**. משקל שלשת מגין דהא ודאי לסחורה קא מכיין: **אלפני מפקדין**. על לפני עור ארו מצוין שלא ליתן מכשול בדבר האסור לו וכל הני דאסריין לצוני להו משום לפני עור לא תתן מכשול (ט) דכן נח מזהיר על עבודת כוכבים (א) אלפני דלפני. כגון הכא דהאי ודאי לאו לעצדות כוכבים קצעי ומשום דלא ליזדבן איהו לאחרני (ו) ומקטרי לא מפקדין למיכר: **מוסר למכור לו**. לעובד כוכבים תרגול לבן כיון דלא אידכר לבן לאו לעצדות כוכבים קצעי: **אילומא דאמר תרגול לבן למי**. וא"ל ישראל לא מוזנינא לך אלא כדאי אחרינא: **אפילו צין הסרגולין נמי לא**. דהא גלי דעתיה דלעצדות כוכבים קצעי ליה וניחא ליה לזיוזן שאר הסרגולין שצביל הלכך: **הכ"ע דאמר זה וזה**. מתני' דלר' יהודה צפני עצמו לא ולת"ק לגמרי אסור כגון דמעיקרא אדכר לבן ושחור ואלו הלכך לבן לרבי יהודה צפני עצמו אסור כיון דמעיקרא אדכר והשתא שקיל לבן ואילו ליה מעיקרא נמי איכיון ללבן והאי דאדכר שחור איערומי אעריס דידע הוא דאי שאיל לבן לחודיה לא וצין ליה ישראל וצין הסרגולין מותר דמיגו דשחור לאו לעצדות כוכבים לבן נמי לאו לעצדות כוכבים וצבן אפילו צין תרגולין נמי אסור הואיל דקתבע לבן ומיהו תרגול סתמא צין לר' יהודה צין לרבנן מותר למכור לו תרגול לבן כרבי זירא: **סניא נמי הכי**. כדמרא רב נחמן דבאומר זה וזה פליגי: **אימתי**. תרגול לבן אסור למכור: **בזמן שאמר תרגול זה לבן**. מכור לי והאי זה לא דוקא: **אכל אמר זה וזה**. אינו מותר למכור לו אלא שניהם יחד. אלמא רבי יהודה כדאמר זה וזה קאי ומשום הכי צפני עצמו לא הואיל ואמר לבן ומדברי יהודה נשמע לרבנן: **ואפילו אמר תרגול זה לבן**. אם היה עובד כוכבים שעושה משה לבנו או שיש לו חולה בתוך ביתו מותר. **מוסר**. דלסעודתו קצעי ליה משום נוי ולחולה נמי קצעי ליה משום רפואה: **אינו אסור**. לשאת ולתת עמו אלא אותו היום משום דמקריב הוא היום לעצדות כוכבים ואילו השתא ומורה: **בטוויג**. האי משמא דקמיה מותר למכור לו תרגול לבן לאו במשמא חופת צנו דהא ודאי לתקריב עבודת כוכבים קצעי ליה אלא במשמא של מריעות שעושין הנערים זה עם זה וקורין קמפריש"א דלא חשיב כולי האי שיקריבו לעצדות כוכבים: לא

כי מסתמא אדם הראשון מן הטובות אכל ור"ה היה מפרש דגרס הכא גבי שציעות מוסקסין צנות שום ולא גרס וצנות שום והוא מין צנות שום ולא צנות שום ממנו ואותו פרי הוא גרוע ומציא ראייה מפ"ק דבכורות (דף טו. וס') דאמרין התם הארי והדוב והגמל והצדללם עיבורין ג' שנים וכנגדן צאלין צנות שום נחש ז' שנים ולאחריו רשע לא מנינו חזר וי"א מוסקסין צנות שום ופירש"י שם שהוא מין צנות שום ולא צנות שום ממנו: **פירי דארוז**. פ"ה גלגולין והוא מאכל חזירים ורש"י צ"ל פירי פירות אילן שקורין פין ויש בו גרעיין ואינו ראוי לאכילה וניחא כי גס במס' ר"ה (דף כה. וס') פירש"י תורניתא פין וס' מדבר בגוף הארץ וכלן בפירות והאי דקאמר צב"ב (דף פ: וס' ד"ה מה) ארו אינו עושה פירות דאי ארו ששמו ארו אינו עושה פירות זה שמו שטה: **בגון דאמר** זה וזה. פרש"י שאמר תרגול לבן ושחור למי ור"י אומר דמיירי כגון שיש ציד הישראל הרבה תרגוליים לצנים ושחורים וקאמר זה וזה והכי משמע בסמוך דקאמר אימתי בזמן שאמר תרגול זה לבן משמע דקמיה קאי ורש"י פירש דזה לא דוקא: ויהיב